Hát dô dầu Xuân

Lời nói trước của soạn giả - Nếu mấy bài thơ của Hồ Xuân Hương (đánh cọ, lên dèo) đã được ghi vào Văn Dàn bao giám loại "Ý tục" mà "lời thanh", thì tôi cũng không do dự gởi bài sau đây để quý Ái Hữu thưởng lãm trong dịp Xuân về này. Có lẽ quý Ái Hữu cũng như tôi cho bài đó còn "thanh" hơn của Hồ Xuân Hương rất nhiều nữa! Tôi dám chắc rằng, đọc thơ cũng nhiều, nhưng quý độc giả nói chung rất hiếm người đã đọc qua thơ này, nếu không muốn nói là chưa có ai!

Trên làng tôi hai làng, cứ vào mỗi dịp đầu xuân, có lệ hát dô giữa bên Nam với bên Nữ chưa lập gia đình. Cũng như hội Lim có hát Quan họ vào tháng Giêng ở ta, cuối hội này cũng còn là một dịp, ngoài sự mua vui, xe duyên cho trai tài gái sắc nếu "đồng thanh tương ứng, đồng khí tương cầu".

Cuộc hát dô thường bắt đầu vào buổi chiều, giờ đó trai gái cũng như mọi người trong hàng xã, hàng tổng được đôi dãi hơn cả.

Hội Lim thì được tổ chức trên cánh đồi thoai thoải, cỏ xanh cây cối xum xuê. Hát dô thì ở tại sân Đình, bên nam ngồi một bên, nữ ngồi một bên, ở giữa kê bàn dành cho các chức sắc trong làng, khách được mời tới nghe hát dô.

Người dự thi hát phải hiểu thể lệ thơ, có khiếu về văn chương, có tài ứng biến, biết tìm câu dí dỏm và ác để dồn đối phương vào thế bí, đôi khi có ý tục, nhưng phải diễn tả bằng những lời văn thanh tao cốt gây hứng cho khán thính giả.

Hát dô là một trò chơi thuộc về Văn Hoá dân gian của ta từ xa xưa tại đất Bắc, loại chơi mà tôi ưa nhất từ buổi thiếu thời mỗi dịp Xuân về trên đồng nội. Chiến thuật của cuộc hát dô là hạ đối phương bằng mọi cách, nhưng không được ra ngoài luật lệ được quy định.

Sau khi hai bên đã đô qua lại nhau tới mười câu, bên Nam nhận thấy bên Nữ năm nay có vẻ hùng hậu, và có phần còn trội hơn mình nữa, cho nên bèn nghĩ ra một đòn độc để tấn công. Để cho bên nữ phải đỏ mặt, lúng túng không đáp lại được và bị thua cuộc! Bên hát hỏi:

Múi thì múi bưởi,
Hạt như hạt hồng
Lá thì lá vông,
Rễ như rễ âu.
Xâu, thì thật xâu,
Xem, lại muốn xem.
Nói đến thì thèm,
Bao ăn, lại giận.....Là cái gì?

Bên nữ có vẻ lúng túng, châu đầu vào nhau thì thào... Có cô lại ngó sang lườm nguýt. Bên nam nghĩ phen này ăn chắc cười cười nói nói lao xao. Chốt thấy bên nữ có người đăng hăng đon đong và hát đáp:

Đó là của động thiên thai
Khiến bao nhiêu khách anh tài ước mơ.
Đó là bến đỏi, sông chở,
Kén người dện dệt bài thơ ái tình
Đó là cảnh đẹp trời sinh,
Tạo nhân mặc khách thoa tình đam mê.
Của động cây cỏ xum xuê,
Suối khe ấm áp, neo về thanh thanh.
Đôi bên là ngọn núi xanh,
Đường rêu đen xâm viền quanh lối vào
Âm-u như thể động đào,
Giữa hai vách đá dẫn vào động trong.
Nơi đây là chốn thâm cung,
Nhô ra rõ một tiểu đồng xinh xinh.
Bên trong là cõi u minh,
Đường đi khúc khuỷu lộ hình khe thơ.
Trong khe có cá đuôi cờ,
Khách du len lỏi, thuyền mơ dập dềnh
Ngược đường của động đi lên,
Nam-tào, Bắc-đẩu hai bên đứng chầu.
Biết bao nhiêu cảnh nhiệm mầu,
Sao không đem ta cho nhau đẹp lòng?
Tả chi múi bưởi hạt hồng,
Lá vông, rễ âu cho lòng hết mơ?
Tuyệt đẹp như một bài thơ,
Mà chê là xâu, thật đồ dom dỏi!
Động tiên chẳng phải đồn chơi,
Phàm phu, tục tử khôn mời tới thăm!
Kêu là múi bưởi, thủa anh,
Bưởi gì hai tầng đá xanh chăn ngoài?
Cảnh tiên say đắm tuyệt vời,
Dưới khe cá lội, trên đồi cỏ lan
Trụ Vương mất cả ngai vàng,
Chỉ vì đắm đuối đường hang diêm tình.
Trời ơi! xinh thật là xinh!

XEM TIẾP TRANG 84